

Boplats vid Boda

Förundersökning

Fornlämning Näshulta 123
Boda 1:1 m.fl.
Näshulta socken
Eskilstuna kommun
Södermanland

Henrik Runeson

Boplats vid Boda

Förundersökning

Fornlämning Näshulta 123

Boda 1:1 m.fl.

Näshulta socken

Eskilstuna kommun

Södermanland

Henrik Runeson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2012

Omslagsfoto: Kabelschaktet med Näshultasjön i väster. Foto: Henrik Runeson

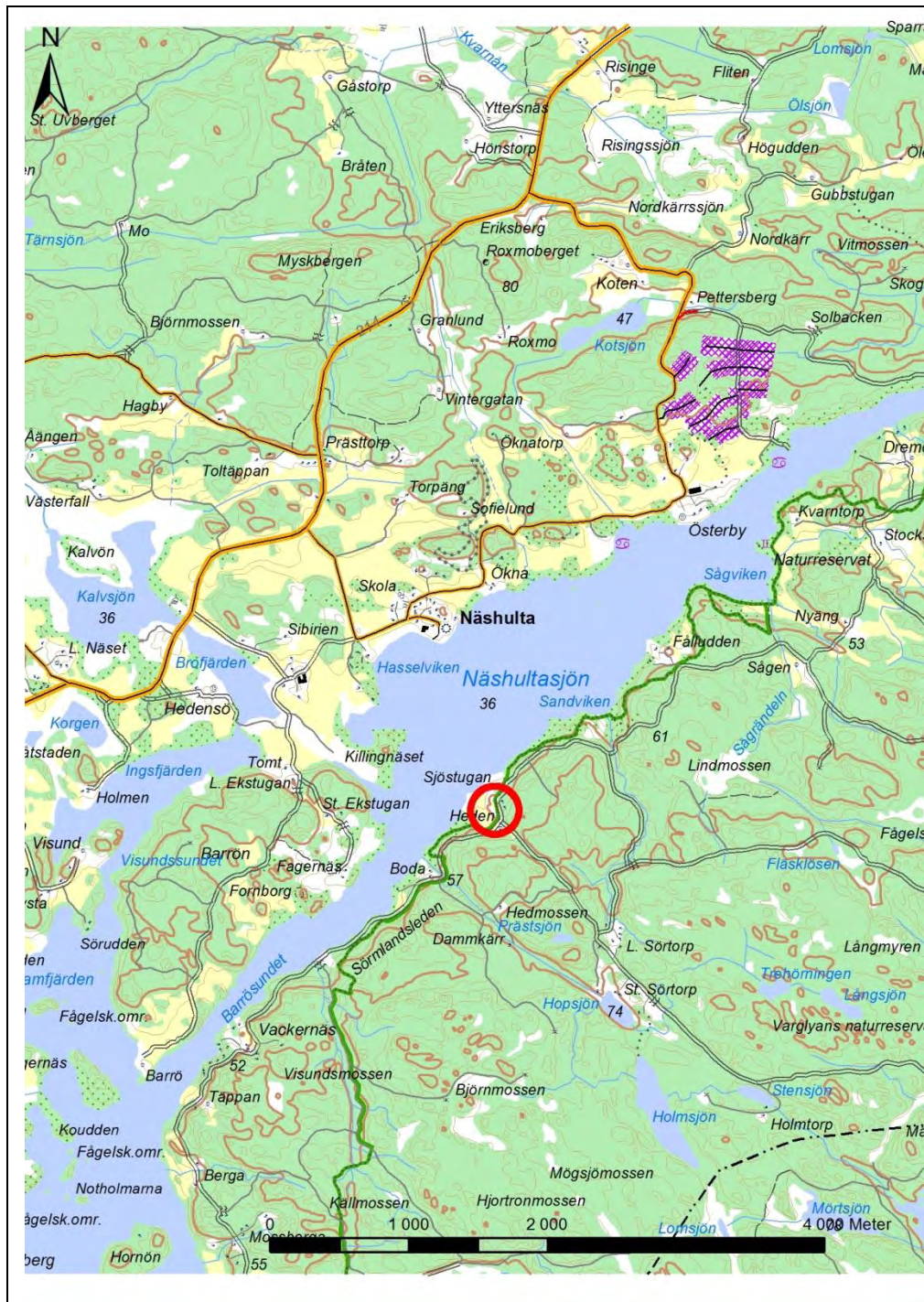
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-203-6

Tryck: Just Nu, Västerås 2014.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Målsättning.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Genomförande	6
Förundersökningens resultat.....	6
Referenser.....	8
Litteratur.....	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8
BILAGOR	9
Bilaga 1. Schaktbeskrivningar.....	9
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar	10
Bilaga 3. ¹⁴ C-analyser	11

Figur 1. Förundersökningsplatsens läge, markerat med en ring. Utdrag ur digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

En arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll vid nedgrävning av en elkabel har utförts i Boda (Heden) vid Näshultasjöns östra strand. Vid schaktningen påträffades två anläggningar, en härd och ett stolphål vilka kunde dateras till sen vikingatid/tidig medeltid..

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård utförde i mitten av april 2012 en arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll vid Boda (Heden).

Bakgrund

Under november–december 2011 resulterade en arkeologisk utredning för kabeldragningar vid Näshulta-Svalboviken i att en fornlämning i form av en boplats (objekt 9, Näshulta 123) upptäcktes inom det nu aktuella området (Runeson 2012). Länsstyrelsen i Södermanlands län beslutade därför att en arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning skulle ske vid grävningsarbetet.

Målsättning

Målsättningen med förundersökningen var att genom schaktkontroll få en uppfattning om boplatsens karaktär och utbredning samt att undersöka de lämningar som framkom i schaktet.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området där elkabeln grävdes ned utgår från Näshultasjön och ligger i gammal åkerängsmark. Marken sluttar mot väster men planar ut i östra delen som ligger parallellt med grusvägen mellan Bålgviken och Svalboviken. Steniga moränklackar med berghäll bildar begränsningar för de planare ytorna.

Vid utredningen för kabeldragningen Näshulta-Svalboviken påträffades inom vad som bedömdes som ett boplatsläge (objekt 9) två anläggningar, en härd och ett stolphål. I anslutning till härden fanns också små mängder fragmentariska brända ben och enstaka små bitar bränd lera (Runeson 2012).

Kring Heden (Boda) finns sedan tidigare ett antal noteringar i FMIS. En loftbod som enligt ägaren dateras till 1700-talet (Näshulta 42:1) står öster om vägen i anslutning till den nuvarande bebyggelsen. Dessutom ligger ca 100 meter norr om denna en fornlämningsliknande rest sten (Näshulta 96:1).

Även stenålder finns representerat i området i form av en fyndplats för en stenyxa. Detta fynd ansluter rumsligt till den vid utredningen påträffade boplatsen. Yxan påträffades under 1980-talet i ett potatisland. Enligt uppgiftslämnaren har flera stenyxor tidigare

påträffats i de närbelägna åkrarna och vid fornminnesinventeringen bedömdes att åkern där fyndet gjordes var ett utmärkt boplatsläge.

Genomförande

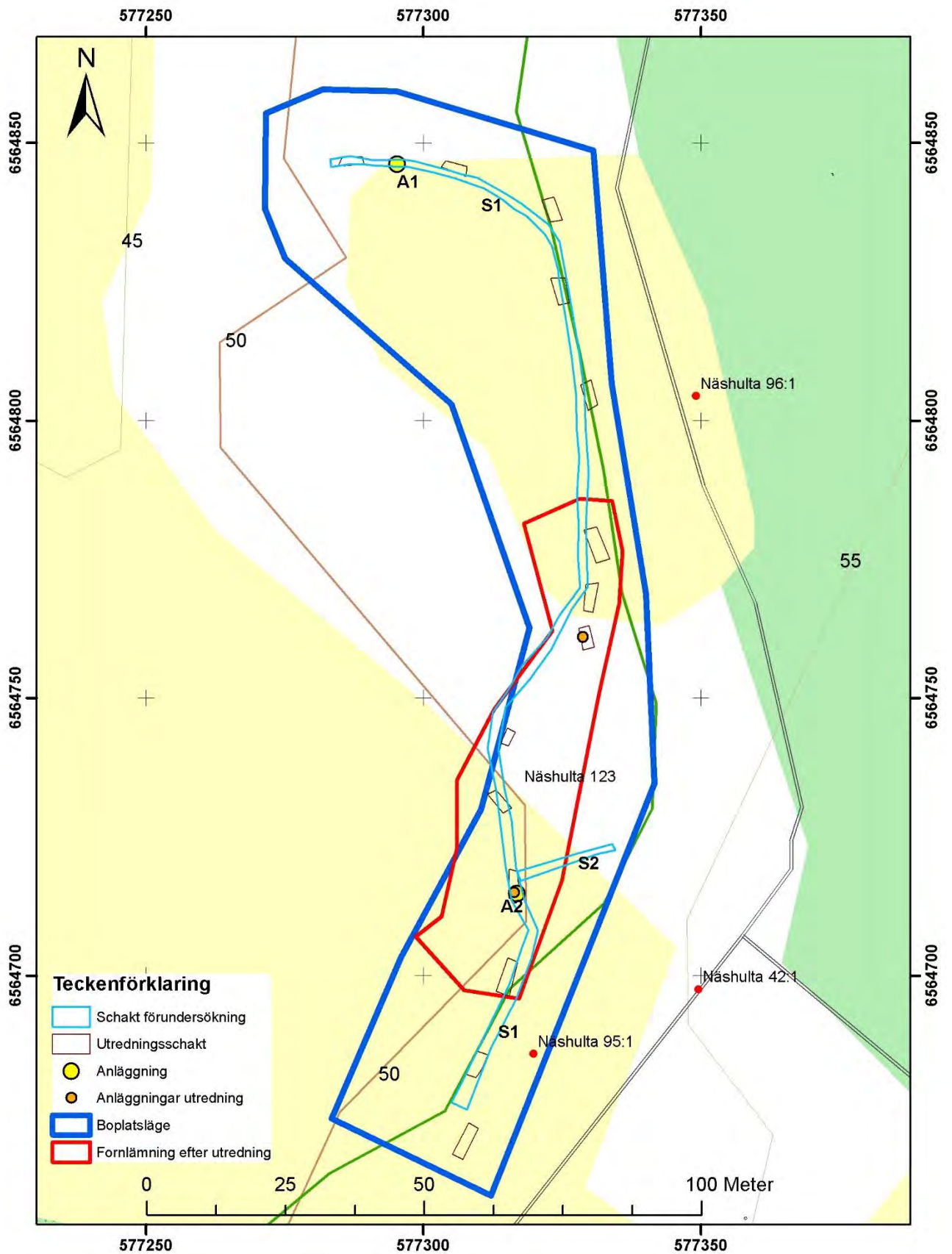
Schaktkontrollen utfördes under två dagar i mitten av april 2012. Ploglagret avlägsnades i etapper för att ha möjlighet att se om där fanns fynd. Ytan direkt under ploglagret framtogs och kontrollerades i partier via rensning med handredskap. Därefter schaktades etappvis ned till nivån där kabeln skulle placeras.

I de fall anläggningar framkom mättes dessa in och grävdes ut till hälften varefter profilen ritades och fotograferades. Anläggningarna fotograferades också i plan.

Förundersökningens resultat

Totalt bevakades en sträcka på 230 m inom det område som pekats ut vid utredningen. Kabelschaktet var generellt 1,4 m brett och 0,7 m djupt. Ett mindre tvärschakt, 18 m långt, i södra delen av området grävdes mot ett elskåp.

Endast två anläggningar påträffades i schakten: ett stolphål (A1) och en härd (A2). De var belägna relativt långt ifrån varandra, ca 130 meter. Stolphålet, A1, som förefaller ha varit stenskott, framkom i nordligaste delen av det förundersökta schaktet. Härden A2 var med största sannolikhet samma anläggning som observerats under den arkeologiska utredningen i november–december 2011 (Runeson 2012). Träkol från båda anläggningarna kom att dateras. Stolphålet till tiden kring år 1000 e.Kr. (985–1030 e.Kr. kal 1 sigma) och härden till 1000- eller 1100-talen e.Kr. (1030–1160 e.Kr kal 1 sigma). Anläggningarna hör alltså till tiden kring sen vikingatid eller tidig medeltid. Möjligheten finns att anläggningarna är samtida, men med tanke på det relativt stora avståndet dem emellan är det lika tänkbart att de utgör spåren efter oliktida verksamheter.

Figur 2. Förundersökningsområdet, med de två schakten från förundersökningen och de där påträffade anläggningarna markerade. Boplatssläget inmätt vid utredningen, uppskattad fornlämningsgräns efter utredningen, schakt och anläggningar påträffade vid utredningen syns också på kartan. Utdrag från digitala Terrängkartan. Skala 1:1 500.

Referenser

Litteratur

Runeson, H. 2012. Näshulta-Svalboviken. Planerad dragning av elkabel. Arkeologisk utredning. Näshulta socken, Eskilstuna stad, Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2012:12.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	KM12002
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-00144-2012, beslutsdatum 2012-01-17
<i>Undersökningsperiod:</i>	16-17 april 2012
<i>Exploateringsyta:</i>	200 m ²
<i>Personal:</i>	Henrik Runeson
<i>Belägenhet:</i>	Boda 1:1 m.fl., Näshulta socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län och landskap
<i>Ekonomisk karta:</i>	10G 3g. Näshulta SV
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Koordinater:</i>	x 6564680, y 577300
<i>Inmätningssmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Förvaras hos ATA
<i>Fynd:</i>	Inga fynd togs tillvara.

BILAGOR

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

Schakt 1

Från söder

Schaktet var 1,4 m brett och generellt 0,7 m djupt. Den södra delen ligger i en gammal potatisåker.

0–10 m. Ploglager 0,4 m följt av grusblandad brun-brungul sand. Ställvis sotigt i ploglagret med enstaka sotfläckar längre ned, vilka förefaller vara neddragna från övre nivåer.

0–20 m. Ploglager 0,3-0,35 följt av brun-gulbrun grusig sand. Ploglagret är mörkt med sotiga inslag med neddragning i den ljusa sanden.

20–40 m. Som ovan men en tunn anrikningsslinn skiljer det sandiga gruslagret från ett grusigt siltlager undertill. Sanden var 0,15 m djup följt av gul silt i botten. Från 27 m blir den underliggande sanden mindre grusig. Ploglagret är här 0,4 m, underliggande sandlager 0,2 m följt av silt. Mellan 28 och 31 m korsar schaktet en körväg i åkern. Under grästorven finns här en fyllning av stenkross. Detta lager är ca 0,15 m tjockt.

40–50 m: Här är ploglagret tunnare; 0,3 m följt av 0,2 m sand och sedan silt. Mellan 50 och 60 m ser lagren likadana ut, men schaktet vattenfylldes här snabbt.

Efter 60 m vidtar ett mindre bergsparti mellan 63 och 74 m. Här finns i ytan sten och block samt strax under ytan en smal rygg av berghäll som korsar schaktet vid 69 m. Jordarten är här stenig humös morän huvudsakligen med gul silt under. Åkermarken vidtar på nytt vid 77 m. Ploglagret är här 0,2 m tjockt följt av rödgul sandig silt, med grusinslag.

Fr.o.m 88 m finns större mängder stenar, 0,1-0,3 m stora, i silten. Därefter är lagren mycket likartade fram till 150 m när marken blir allt blötare och lerigare.

Vid 164 m svänger schaktet vinkelrätt mot sjön från vägen vilken det följt sedan övergången från bergspartiet.

Fr.o.m. 169 m är marken åter torrare. Ploglagret är här 0,20-0,25 m tjockt följt av ljus lerig silt, 0,3 m djup, vilken gradvis får en brunare ton. Fr.o.m 193 m finns mer sten, 0,1–0,4m stora, vilka har samband med den angränsande moränklacken i N. Schaktet går ned till 220 m. Det steniga inslaget avtar något vid 210 m. Schaktet avslutas ca 2 m söder om en berghäll som sticker ut från ett stenigt bergsparti.

Schakt 2

15×1,2 m, Ö-V, stort schakt mot elskåp. Ploglager 0,25-0,4 m följt av grusig sand. Mot skåpet mot en äldre ekonomibygnad övergår sanden till silt.

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

A1 Stolphål, runt, 0,33 m i diameter och 0,12 m djupt. Enstaka 0,1-0,2 m stora stenar vilka kan vara en rest av en stenskoning. Fyllningen bestod av mörk, något sotig lerig silt. Ett kolprov taget (Ua-47106. 985–1030 e.Kr. kal 1 sigma).

Figur 3. Stolpbålet A1 i plan. Foto: Henrik Runeson.

A2 Hård 0,6 x 0,5 m stor, närmast oval och 0,12 m djup. Syntes i toppen som en sotfärgning med fyra skärvstenar i mitten. Vid profilgrävning framkom ytterligare två skärvstenar, 0,10-0,15 m stora. Troligen samma anläggning som upptäcktes vid utredningen. Inga fler brända ben påträffades. Ett kolprov taget (Ua-47107. 1030–1060, 1070–1160 e.Kr. kal 1 sigma).

Figur 4. Hården A2 i plan. Foto: Henrik Runeson.

Bilaga 3. ¹⁴C-analyser

Lab. nr	Prov nr	Anl. nr	Anläggningstyp	Material och kontext	¹⁴ C-ålder BP	δ ¹³ C ‰ PDB	Kalibrerad ålder 1 sigma	Kalibrerad ålder 2 sigma
Ua-47106	1	1	Stolphål	Träkol	1026±33	-24,6	985-1030 AD	890-920, 950-1050, 1090-1120 AD
Ua-47107	2	2	Hård	Träkol	943±34	-27,9	1030-1060, 1070-1160 AD	1020-1170 AD

Kalibreringar enl. Stuiver, Long & Kra 1993.